

VUKASIN

Januara 1943. tadašnji komandant logora Jasenovac Ivica Matković naredio je da se obrazuje "ljekarska komisija" koja će sistematski pregledati određeni broj ustaskih koljaca, o čijem je zdravstvenom stanju želio da dobije stručno mišljenje. Za predsjednika ove "komisije" imenovan je ustaski poručnik Prpić, a kao ljekari dr Nikola Nikolić i ja.

Predveče, uoči dana kada je "komisija" trebalo da počne sa radom došao je iznenada jedan ustaša po mene i saopštio mi da odmah s njim podjem u oficirske stanove, gdje me čeka u svojoj sobi Mile Friganović, jedan od najkrvoločnijih koljaca u Jasenovcu. Do te večeri ja sam proveo dosta vremena u Jasenovcu i uspeo da steknem onaj specifični mir i spokojstvo starih logorasa i zato sam relativno mirno saslušao ovaj poziv, uzimajući iz ambulante "koferce" za hitnu pomoć, rekao sam usput našem grupniku dr Lajndorferu da je Mile poslao ustašu po mene i ako se ne vratim, neka se barem zna gdje mi je nestao posljednji trag.

Kada sam usao u sobu, koljac Mile je sjedio u jednoj fotelji, razdrljen, razbarusene kose, sa zakrvavljenim očima i pijano napregnutim izrazom lica. U sobi se osjećao jak zadah rakije. I zaista, na stolu je bila napola ispijena boca i nekoliko čašica u neredu.

- A, došao si, doktore. Sjedi tu na stolicu i ako hoćeš, posluži se rakijom - rece mi i okrenu se ustaši koji me je dopratio: - A ti, čarkare, slobodan si i idi svojim poslom.

Ostali smo u sobi sami. Mile me ispočetka odmjeravao sa svih strana zmirkavim, prkosnim i u isto doba nesigurnim pogledom. Zatim je iznenada skocio sa fotelje, podnimio se rukama o sto i uznevjereno upro pogled u mene.

- Znas li ti doktore, da te sada mogu preklati kao bravce i da nikom neću odgovarati za to?

Nije mi ništa preostalo nego da slegnem ramenima i skrto kazem.

- Znam.

A tada se on odvoji od stola i počeo bjesomučno da hoda, da smrce i da razbacuje stolice i ostale predmete po sobi. Sjedio sam ukocen u stolici i napregnuto očekivao šta će se iz svega ovoga iscauriti.

Poslije izvjesnog vremena nekako se smirio i ponovo se spustio u fotelju nasuprot meni. Ponovo je nastupila nesnosna sutnja kada me je on opet posmatrao kao da odmjerava svaki gram mesa na meni, a zatim se na jednom zacerekao, počeo da odaje od sebe neke neartikulisane glasove, podnimio se na sto i bjesomučno upiljio pogled u mene.

- Znas li ti, doktore, zasto sam te zovnuo veceras ovdje? Razumije se da ne znas. Ali, ne boj se, neću te zaklati. Veceras ja imam drugi posao s tobom. Ti mi moras obećati da ćeš mi pomoći.

Nisam mogao nikako da se snadjem šta ovaj koljac namjerava sa mnom i tupo sam odgovorio: Sto mogu, učinicu.

Nalio je čašu rakije i odmah je iskapio, ponovo je napunio, a tada doturio meni bocu i naredio da i ja sebi napunim čašu. Iskapivši i drugi čašu, spustio ju je na sto i

poceo da se njome igra.

- Elem, doktore, sad smo ovdje nas dvojica sami. I ako iko ista sazna od ovoga sto cemo razgovarati ti znas sta te ceka.

Zastao je i ponovo upiljio pogled u mene. A zatim je isprekidano i neujednaceno nastavio:

- A ja vise ne mogu da podnosim ove muke. Vise mi ne pomaze ni klanje, ni mucenje, ni krv, ni jauk, ni zene, ni rakija. Uvrtio mi se u glavu, a nikako da ga se oslobodim. Jest, onaj stari mi se uvrtio u glavu, pa nikako da nadjem mira.

Zastao je kao da se koleba. A zatim je nastavio jos neujednacenije:

- Ti znas vrlo dobro ko sam ja. Ti si stari logoras i ti znas sve, pa cemo stoga igrati otvorenih karata. Eto, ja Mile, najkrvaviji ustasa u Jasenovcu koji je poklao hiljade logorasa, eto taj Mile sada je postao posljednja pacvara samo zbog tamo nekakvog starog smrdljivog seljacine Vukasina iz Klepaca.

Ponovo je zastao, ispio casu rakije, pa nastavio:

- Ti se sjecas kad je u avgustu (1942.) bio veliki nastup u logoru i kad je Jere Maricic poslao 3000 ljudi u Gradinu na klanje. Tada smo se Pero Brzica, Zrinusic, Sipka i ja opkladili ko ce te noci zaklati najvise logorasa. Otpocelo je klanje i ja sam vec poslije jednog sata po broju zaklanih bio daleko izmakao ispred ostalih.

Obuzeo me te veceri neki neobicni zanos, cinilo mi se kao da sam na devetom nebu, nikad u zivotu nisam osjetio takvo blazenstvo i vec poslije nekoliko sati bio sam zaklao 1100 ljudi, dok su ostali jedva stigli da zakolju po 300 do 400.

I tada, dok sam bio u najvećem zanosu slucajno sam bacio pogled u stranu i ugledao jednog postarijeg seljaka koji sa nekim neshvatljivim mirom stoji i spokojno gleda kako ja koljem i kako se priklani u najvećim mukama preturaju. Taj me je njegov pogled nekako presjekao, ucinilo mi se kao da sam se najednom skamenio i jedno vrijeme nisam mogao da se maknem. A zatim sam otisao do tog seljaka i od njega saznao da je on neki Vukasin iz sela Klepaca kod Capljine, kome su u kuci sve poubijali, a njega sa nekih sumskih radova poslali u Jasenovac. On je sve to govorio s nekim nedokucivim mirom, koji je mene teze pogadjao nego sva stravicna kuknjava oko nas. Gledajuci i slusajuci ovog starca u meni se najednom razbuktala zelja da mu razbijem mir i spokojstvo najsvirepijim mucenjem. Izdvojio sam ga i posadio na jedan panj. Naredio sam mu da vikne: "Zivio poglavnik Pavelic"- ili ako to ne kaze da cu mu odsjeci uho. Vukasin je sutio. Otkinuo sam mu uho. On nije rekao ni rijeci. Ponovo sam mu rekao da vice "Zivio Pavelic"- ili cu mu otkinuti i drugo uho. On je i dalje sutio. Otkinuo sam mu i drugo uho. Vici: "Zivio Pavelic ili cu ti otkinuti nos!" On je sutio kao zaliven. Tad sam mu otkinuo nos. A kada sam mu i cetvrti put zapovijedio da vikne: "Zivio Pavelic" i zaprijetio da cu mu nozem izvaditi srce iz grudi, on me je pogledao i uprijevsu pogled nekako kroz mene i preko mene u neizmjernost, polako i razgovjetno mi je dobacio: "Radi ti, dijete, svoj posao!"

Poslije svega ova njegova poslednja rijec puno me je izbezumila, skocio sam na njega, iskopao mu oci, isjekao srce, preklao grlo od uha do uha i nogama ga sjurio u jamu. Ali je tada u meni nesto prepuklo i te noci nisam vise mogao da koljem. Pero Brzica je pobijedio jer je zaklao 1350 logorasa i ja sam mu bez rijeci platio opkladu. Od te noci vise nemam mira. Kad god u mucenju i klanju pokusam ponovo da dozivim ono posebno zadovoljstvo, uvijek me iznenada prostrijeli Vukasinov pogled. Tad malaksem. Bacim noz i ne mogu vise da koljem. Pocinjem sve vise da pijem, ali mi to pomaze samo na trenutak. U picu, narocito pred vece, cesto me iznenada trgne glas: "Radi ti, dijete, svoj posao". I tada izbezumljen moram da tumaram okolo da zacepim usi, da se udaram u glavu, da vicem, da lomim sve oko sebe i bjesomucno napadam na koga stignem. Nocu nemam nigdje mira, svaki cas se trzam iz sna i tada najednom u mraku ugledam prodorni Vukasinov pogled i cujem ono: "Radi ti,

dijete, svoj posao". I eto sad sam postao posljednja crkotina i nicim vise ne mogu sebi da pomognem.

Poslije ove cudovisne ispovijesti Mile je najednom umuknuo, uznevjereno se zagledao negdje u daljinu, sav se ukocio i tako jedno vrijeme ostao kao neka skamenjena figura. A zatim su poceli da mu se trzaju misici na licu. Ocima je poceo da sijeva okolo stezao je sake i zarivo nokte sebi u dlanove, poceo da dahce i da se bespomocno vrti na mjestu.

A tada, odjednom provalilo je iz njega neko cudovisno jecanje i plac, sa animalnim ridanjem. Neocekivano, u jednom trenutku, naglo je ustao sa fotelje, srucio se na koljena ispred mene, u jednom mahu uhvatio ruku i poceo da je ljubi. Ovim neocekivanim obrtom, potpuno zbunjen, tek poslije prvog zaprepastenja, mogao sam kroz njegovo ridanje i cudne animalne zvukove da razaberem kako govori:

- Doktore, kao Boga te molim, pomoz mi! Ja znam da sam kukavica i ne mogu sam sebi ove muke da prekratim jednim hicem iz revolvera. Ni klanje, ni mucenje, ni najsvirepija zlostavljanja logorasa vise mi ne pomazu: ne pomaze mi vise ni ispovijest, ni molitva logorskog fratra Brekala. Ne pomaze mi ni razvrat sa zenama, ni pice, ni orgijanje do besvijesti, nista mi vise ne pomaze. A sutra sam odredjen za ljeckarski pregled u "komisiji". Ti ces tamo biti ljeckar i davaces strucne prijedloge. Doktore preklinjem te posalji me negdje na odmor u neku banju da tamo pokusam da se smirim! Molim te doktore hoces li mi to uciniti? Obecaj mi! To mi je jedini spas. Milost, milost mi ucini!

Cinilo mi se kao da sam zanimemio. Navala neocekivanih utisaka u jednom neobicnom i napetom emocionalnom stanju, a uz to ukorijenjeni logorski stav prema svim koljacima, cudovisna ispovijest ovog najsvirepijeg izmedju njih - sve se to u meni uskomesalo do bijelog usijanja. Tako da mi se remetio tok logicnog razmisljanja i pocelo se i meni samom da vrti u glavi. Ali kada mi je Mile poceo da ljubi ruke, odjednom mi se uciniilo kao da me dodirnula neka ljigava neman. Mahinalno sam trgnuo ruku, u meni se sve uskovitlalo, skocio sam sa stolice i poslije njegovih posljednjih rijeci gotovo izbezumljen procijedio nekim dalekim tudjim glasom: - Dobro, predlozicu da te posalju u Lipik.

Poslije ovog histericnog placa Mile se smirio, pridigao se, prosetao po sobi, a tada stao preda me i mrko mi dobacio: - Sad znas sve, mozes ici!

Kad sam izasao napolje, osjetio sam kao da se budim iz nekog nesnosnog kosmara i pokusavao sam da se osjvezim udisuci punim plucima okreppljujucy hladnocu veceri.

Te noci u kojoj nisam mogao da spavam, neprekidno mi je pred ocima lebdio svijetli lik Vukasina iz Klepacu i klupce jada i bijede koje se zvalo Mile.

Cuveni neuropsihijatar i bivsi logoras, Nedo Zec

"P. B.", Otpor u zicama, Secanje zatocenika, knj. 1. Beograd 1966., 61-65

Dodatak:

O Vukasinu, Srbinu iz Hercegovine, malo se zna. Rodjen je u hercegovačkom selu Klepci krajem prošlog ili početkom ovog stolecia. Početkom Drugog svetskog rata ustase su ga uhvatile i sa ostalim Srbima tog kraja odvele u zloglasni Jasenovac. Posle uzasnih dana mucenja, doveden je pred ustasu koji je trebalo da izvrši egzekuciju i koji je rekao da ce mu postediti zivot ako glasno vikne: "Ziveo poglavnik Ante Pavelic!" Vukasin je mirno odgovorio: "Samo ti, djete, radi svoj posao." Ustasa mu je odrezao uvo i ponovio svoj zahtev. Vukasin je ponovio svoj odgovor. Posto mu je odsekao i drugo uvo i nos i unakazio lice, dosao je red i na jezik. Posle zlikovackih reci da usklikne poglavniku, Vukasin je smireno ponovio: "Samo ti, djete, radi svoj posao!" Izbezumljeni ustasa ga je ubio i

potom poludeo.

Na redovnom zasedanju Svetog arhijerejskog sabora Srpske pravoslavne crkve 1998. godine, Vukasin iz Klepaca, kao ispovednik, unet je u Imenoslov srpske pravoslavne crkve.

Srpska Pravoslavna Crkva, novomucenici

*Objavljeno na www.krajinaforce.com
Za jos dokumenata, video I audio materijala posjetite sajt.*